

50 ԲԱՐՍ

ՄԵՃԱՄՈՒՆԻ ԱՆՊԱՆ

50 ԲԱՐՍ

DIRECTION DU JOURNAL

MEDJMOUA-I-AHBAR

65, Grand rue de Péra, Taksim, 65

ԱՊՐԵՆԻԱՆԻ ԿԱՐԵՎԱՆԻ

Կարգավորված է

Մեծագույն Երկարություն

ԱՊՐԵՆԻԱՆԻ ԿԱՐԵՎԱՆԻ

Կարգավորված է

Մեծագույն Երկարություն

ԱՊՐԵՆԻԱՆԻ ԿԱՐԵՎԱՆԻ

Կարգավորված է

Մեծագույն Երկարություն

مجموعه اخبار

بكاوغلى تقسيم جاده سی و نهم

“ ԲՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱՆ ”

Այս օրը, մեկ ծայրին մինչև միւսը, միաձայն ու միահոգի, լիաշուքով ու ցնծությամբ, կարճագույն և այս զոյգ մեծ գեղարվեստները. — «Բրիստոս յարեան»:

Բրիստոսն ինչու է այս անվանումը: Բրիստոս, որ առանցքը կը դառնայ մեր սրբաբեր կրթության. — «Բրիստոս յարեան»:

Մանուկը այսօր իր մօրը գիրկին մէջ խաղաղութիւն և անհոգութիւն կը գտնէ. — «Բրիստոս յարեան»:

Մերանին, աչքերը վեր լարած ցնծութեամբ, հոգին լեցունած անպատում գիտութեամբ մը կը փնտրէ, իր անհոգ և անհոգութեամբ կը կապուի. — «Բրիստոս յարեան»:

Հիւսիսը, իր տառապանքի անկողնին վրայ, ուր թերեւս մահուան կը սպասէ կամ մահուան ձեռքէն ազատած է հաղթէ, կը հեկեկէ. — «Բրիստոս յարեան»:

Երիտասարդը՝ զարնան առաջին օրերուն պարզեւած իսկ զուարթութեամբը արթնի, կ'երգէ. — «Բրիստոս յարեան»:

Պատանին ու մանկամարդ աղջնակը, առաջինը իր նոր գեղատեսիլ և երկրորդը՝ ձեռնակներու մէջ հրեշտակային, առաջինը հաղորդութիւն արձեւելու համար Ս. Երանի կ'ելլեն, փեսայութեան ու հարսնութեան մօտեր ի ձեռքին, և կը համարեն իմաստուն. — «Բրիստոս յարեան»:

Ու ծնողները, կը պատահանեն իրենց սիրտներէն. — «Բրիստոս յարեան»:

Բրիստոս յարեան, Բրիստոս յարեան, Բրիստոս յարեան:

Ս. Երիտասարդին վստահութիւն խորհրդանշելը կ'ըլլայ ասիկա, քանի որ Բրիստոս կ'ընտրէ՝ յարութեան կրօնքէն, միտք յարութեան, սիրտի յարութեան, հոգիի յարութեան:

Որովհետեւ արդէն Յիսուսի յարութիւնը իր մէջ կը պարունակէ երեք յարութիւններ, Ֆիզիքական յարութիւնը, բարոյական յարութիւնը և ընկերային յարութիւնը:

Բրիստոսի յարութեամբ փոխակերպ աշխարհի երեւոյթը, սիրտերու վիճակը և ընկերութիւնները տարբեր ձեւ մը առին: Բրիստոսի յարութեամբն է որ կ'ընկեր գաղութացան գերի, ստրուկ համարուելէ, կ'ըն մը Աստուածամայր եղաւ, և կ'ընկեր իրենց տուններուն տիրուհիները դարձան, մինչ Յիսուսի յարութեանէն առաջ, կ'ընկեր ստրուկացեալներն էին էրկամարդոց: Բրիստոսի յարութեամբ մանուկները սրտնք մէջէն զարգեցն ու անպէտ առարկաներ էին տուններու մէջ, հրեշտակներու կարգը անցան և տուններու քերովները եղան: Բրիստոսի յարութեամբ մեղաւորները իրենց մեղքերէն թօթափեցան և փրկուեցան յաւիտ հանգիստի կեանքի մէջ: Բրիստոսի յարութեամբ քրիստոնէականները կ'ընկեր յարութեամբ ծառայեցան համայն աշխարհի վրայ և եղբայրասիրութեան զգացումը դրաւ իր առաջին հիմքը: Բրիստոսի յարութեամբ Աստուած ապացուցուց իր զաւակներուն թէ անհար Յիսուս մը չէ՛ր միայն ինք, պատժող և պատուհասող զանոնք որ կը մեղանչէին, այլ սիրող, խն-

դաղատանքի, գթութեան Աստուած մըն էր նախ, Հայր Աստուած մը, որ զիսէր ներել անհոգ և կեղծ, որ զիսէր աչք գոցել մարդոց թիրախանայ և է՛ն մեծ մեղաւորներն անգամ կը փրկէր իր անսահման գթութեամբը: Բրիստոսի յարութեամբ մարդոց նիւթական կեանքը բարեփոխեցաւ, բարոյական վիճակին բարեւոյցեցաւ և ընկերային աշխարհը աստուածային կազմակերպութիւն մը ստացաւ: Բրիստոսի յարութեամբ փան բոլոր աւելորդագիտութիւնները, սիրտ և արամաւ բանութեան ընդհանուր վարդապետութիւնները եկան հաստատուել, մաքուր, վճիռ և ազգութիւն Բրիստոսի յարութեամբ իմացականութեան տարբեր հոսանք մը զոյգեցաւ, որ յառաջդիմութիւն էր և Բրիստոսի իմացականութեան առջեւ եկան խոնարհիլ բոլոր իմաստասէրները, յոյն ու հռոմէացի:

Ուրեմն ինչպէս չպանծայնուի Բրիստոսի յարութիւնը, Բոլոր զանգակները, բոլոր շարականները, բոլոր քարոզներն ու յօդուածները, բոլոր արտօնութիւնները և բոլոր արժեքները, բոլոր հանգիստները և բոլոր լուսաւորութիւնները, բոլոր ցնծեցողութիւնները շատ քիչ են արժանաւոր կերպով արժեքներու համար Բրիստոսի յարութիւնը:

«Բրիստոս յարեան ի մեղեցոյ...» Այս աղաղակին մէջ իսկ չարձագանգուի քերականութեան հոգին, կեանքը, էութիւնը:

Բայց, ինչ որ զարհուրելի է, անհաստ հեղինակներու այն եռանդն է, որով կը ջանան ջրել յարութիւնը Աստուածորդուն: «Յիսուս յարութիւն հաւաք, կ'ընեն, մեղքները յարութիւն չեն աւելն, առաքեալներուն ըրած մէկ վարդապետութիւնն էր այդ, եղած մարդարեւութիւնները՝ և նոյն իսկ Յիսուսին խոստումը տեղի տանելու նպատակով: Աշակերտները գերեզմանէն գողցան Յիսուսի մարմինը և յետոյ պատմեցին թէ յարութիւն առաւ, որպէս զի հաստատեցին Յիսուսի սպասուած Միսիսին ըլլալը»:

Հիմա ապացուցանեմ պիտի այս խօսքերուն ո՛րչափ անտարամբանական ըլլալը: Երեւոյթ Ռեւան, իր բոլոր գիրքերուն մէջ Յիսուսի դէմ հայտնի է չգտնաւորով, իր Յիսուսի կեանքին վերջին էջը մեծագոյն հայհոյանք կը նետէ անոր երեսին՝ յարութիւնը ուրանալով բացարձակապէս: «Մարիամ Մագթաղենացի — կ'ընէ վերիվերոյ էրեւոյթ Ռեւան որ է՛ն պղծիկ յարգանքը իսկ չունի Աստուածորդուն հանդէպ — Մարիամ Մագթաղենացի, վերացած, ջղային ու իտէրիք կ'ըն մը, Յիսուսի մարմին իր ունեցած ծայրայեղ սէրէն ու պաշտումէն գիշտով, զնայ անոր մահունին վերջը նազովիցիւն մարմինը գողնալ և իր տունը բերելով՝ անուշատուութիւններով օծել զայն»:

Ասիկ մեծ հայհոյութիւն կարելի չէ՛ երեւակայել, ո՛չ ալ ասկէ մեծ անտարամբանութիւն մը, որուն հետ զլուրկին կը հարստեն բոլոր գրուածները:

Վարդապետութեամբ՝ մարգարէութիւնները ճշմարիտ ցոյց տալու համար՝ գողցած ըլլալին Վարդապետին մարմինը, անտարակոյս, անկասկած ու իրիստ ընալանաբար բոլորովին տարբեր կերպով պիտի պատմէին եղելութիւնները, և իրենց պատմութեան մէջ չպիտի դնէին այդ պարագութիւնը, որու մէջէն ճշմարտութիւնը կ'արձագանգէ, անկեղծ ու անսխալ: Ամենատվորական բան մը յայտնուելու պէս պիտի ըսէին թէ՛ Յիսուս մեռաւ և յետոյ յարութիւն առաւ, առանց կասկածի չափ մը պիտի հաստատէին այդ պարագան իրենց գրածներուն մէջ, մինչ բոլորովին հակառակին կը հանդիպէին Աւետարաններու մէջ, որոնք ինքնին կը ջրեն իրենց կարծեցող «վարդապետութիւնը»: Առաքեալները՝ անհաստ հեղինակներու կարծածին նման «վարդապետութիւնը» ըլլալէ առաջ, իրիստ պարզապէս ճիշտութիւն էին նախ:

Տեսէ՛ք ինչպէս կը պատուի Յիսուսի յարութեան պարագան նոյն իսկ այդ աշակերտներուն կողմէ, որոնք իմէ վարդապետութիւն ըլլալու մէջ չա՛ն ունենային, անտարակոյս տարբեր ոճով մը պիտի խօսէին:

Է՛ն առաջ իրենք են, աշակերտները, առաքեալները որ չեն հաւատար, կը կասկածին, կը տարակուսին Բրիստոսի յարութեան տեսչեւ:

Յիսուս խոստացած էր որ յարութիւն պիտի առնէր, ինչ գրուածները կ'ըսէին որ Յիսուս յարութիւն պիտի առնէ, և առաքեալները անոր մահունէն վերջը կը սպասէին որ Վարդապետը ողջնար և երկհիշ թագաւորութիւնը տիրապետէր:

Ինչպէս գիտէք, պարզ, միաժամ ու անուս մարդիկ էին առաքեալները և անոնք Աստուծոյ թագաւորութիւն ըսելով, կ'ընեւակայէին թէ յանկարծ Բրիստոս գերեզմանէն դուրս պիտի գար, լուսաւոր և մեծապայծառ, երկնային գահին մը վրայ նստած փառայեղ, և պիտի պատժէր զինքը խաչողները և պիտի վարձատրէր իր աշակերտները:

Բայց տոնցմէ ո՛չ մէկը կը պատահէր և առաքեալները յոյսերնին կտրած էին տակաւ, որովհետեւ մարդ էին անոնք, և մարդոց ակարութիւնն է թիրախաւորութիւնը:

Ասակոյ Յիսուս յարութիւն առաւ, գերեզմանին քարը վերցաւ իր վրայէն և Աստուծոյ Որդին երկինք ամբարձաւ իր Հօրը քովը: Պահապաններ կային դրուած, որոնք Յիսուսի գերեզմանին վրայ կը հսկէին, որպէս զի մի՛ գողցէ գիշերանց աշակերտները զան գողնալ իրենց Տիրոջ մարմինը (և — կը կրկնեմ — մի՛ մոռնար թէ նոյն ինքն առաքեալներն են որ կը պատմեն այս մահաբանութիւնները): Պահապանները Բրիստոսի յարութեան առջեւ չմոռեցան և մէկ մէկ կողմ ինկան սարսափահար: Երբ պատմեցին եղելութիւնը իրենց մեծերուն, առաքեալներուն իրենց որ ըսեն ամենին: «Մենք կը քնանայինք կոր, աշակերտները եկան գողցան մարմինը»: Ո՛վ պահապաններ, ինչպէս կը քնանայիք, քանի որ պահապան էիք: Եւ իմէ քոյ մէջ էիք, ինչպէս իմացաք թէ աշակերտները եկան գողցան:

Յետոյ Մարիամ Մագթաղենացին կուգայ քանի մը կ'ընկերով Յիսուսի գերեզմանը այցելելու: Այն կ'ընկեր կույան ի-

րենց Տիրոջ վրայ, զոր մեռած կը կարծեն միշտ, խոշոր գերեզմանաքարին տակ կը պառկած: Մարիամ Մագթաղենացի որ առջեւէն կը քայլէր, յանկարծ կը տեսնէ Տիրոջ գերեզմանը բաց և մէջը պարագայ ինքն ինքն առաջին տղայակը կ'ըլլայ՝ իր ընկերակցներուն դառնալով. — «Մեր Տիրոջ մարմինը չկայ, գերեզմանը բացեր և մարմինը գողցեր են»: Ո՛վ էրեւոյթ Ռեւան, իմէ Մարիամ Մագթաղենացին իսկ ըլլար գողցողը Յիսուսի մարմինը, ինչու սարսափահար՝ արձակէր այս աղաղակը: Բայց Յիսուս հոն էր, Մարիամի առջեւ կայնած: Մարիամ չճանչցաւ զայն և պարտաւորութիւն կարծելով՝ ըսաւ հեծկալաւով, «Ո՛վ պարտաւոր, չխտակ զրուցէ՛, արդեօք դո՛ւն վերցուցիր Յիսուսի մարմինը, մեր տարիք զայն, ըսէ՛, ո՛վ պարտաւոր պան...» Այն ատեն Յիսուս իր բուն ձայնովը կանչեց զայն. — «Մարիամ...»:

Մարիամ և կ'ընկերը առաքեալներուն քովը վերադարձան ուրախութեամբ և ըսին անոնց թէ Յիսուս յարութիւն առաւ և իրենք Յիսուսը տեսան: Առաքեալները ՉԶԱԻՍԱՑԻՆ: Այս,՝ Հաւատարմին առաքեալները, այն ատենան յոյսերնին կտրած էին որ, իրենց համար անկարելի կը թուէր տարիք: Եւ նոյն իրենք են որ կը պատմեն այս պարագան: Իմէ վարդապետութիւն ըլլալին, պէտք մը չպիտի զգային անշուշտ ինքզինքնին աշխարհի միտմիտ ցուցնելու:

Երկու առաքեալներ իրիկուան դէմ ձայնէ մը կը քայլէին տրտում տխուր: Անցորդ մը մօտեցաւ իրենց: Այս անցորդը նոյն ինքն Յիսուսն էր: «Ինչու տխուր էք այսպէս» հարցուց Տէրը անոնց: Աշակերտները չճանչցան իրենց Տէրը և սիրտերնին բացին անոր. «Ինչպէս տխուր չըլլանք: Ուրեմն դուք օտարական մըն էք և չէք գիտեր մեր գլուխը եկածը: Մեր Տէրը՝ Յիսուսը մեղցուցին, և անիկա որ յարութիւն պիտի առնէր, դեռ յարութիւն չառաւ: Ինչպէս տխուր չըլլանք»:

Ժամերով խօսեցան այն անձանքներն հետ, իրենց Տիրոջ կեանքը պատմեցին անոր, իրենց յուսահատութիւնը պարզեցին և վարկեան մը իսկ չկրցան ճանչնալ թէ նոյն ինքն Տէրն էր գիտացնողն: Միայն ճաշի ատեն երբ անցորդը հաց առաւ և կ'իտեց, առաքեալները ճանչցան զայն և հօծեցին. — «Տէր»:

Բայց թովմաս առաքեալ չէ՛ր հաւատար նորէն:

«Մինչեւ որ մասնաբա չխօսեմ անոր վերաբերուն մէջ՝ չեմ հաւատար» կ'ըսէր սկեպտիկ առաքեալը:

Վարդապետութիւն մըն էր այս ալ, ո՛վ անհաստ հեղինակներ: Ընդհակառակը, ան ալ ձեռքի նման սկեպտիկ մըն էր, որ տարակոյսի ցուովը կը հօծէր:

Յիսուս անոր ալ երեւցաւ.

— «Թո՛վմաս, ըսաւ, անա՛ ձեռքերս, անա՛ ոտքերս, անա՛ կողս, եկուր ձեռքովդ շօշափէ և հաւատար...»:

Եւ թովմաս մեծագոյն առաքեալներէն մէկը եղաւ Բրիստոնէութեան: Գնաց քարգեղ, աւետարանել Յիսուսի վարդապետութիւնները, մահը, կեանքը և յարութիւնը...

Հապա Պողոս առաքեալ, այդ թունդ անհաւատար, որ Յիսուսը կը հայտնէր ան-

զըթօրէն: Յիսուս անո՛ր ալ երեւցաւ և
Պօղոս մեծազոյն առաքեալներէն մէկը ե-
լաւ Իրիստոսի:

Ինչպէս կը տեսնուի, առաքելները համալրաւ չեն անվիշապէս ընդունելու Յիսուսի յարութիւնը։ Անոնք ալ նախապէս կը տարակուսին։ Բայց ճշմարտութեան առջեւ աշգեղներ կը շլա՛նայ եւ զլուինին կը խոնարհին։ Ու ամբողջութեան գլուխը անշուք կ'երգեն։

ՔՐԻՍՏՈՍ ԶԱՐԵԱՒ . . .

Նոյն յանկերգն է որ կը կրկնէ մարդ-
կութիւնը քսան դարերէ, ի վեր ե. պիտի
կրկնէ մինչեւ աշխարհիս վերջը :

Ռերհաններ պլտի գում ու պխար ռեռ-
նին, Տխորոսներ պլտի երեւան և պլտի
ցնդին, Վոյզէմներ պլտի վառին ու պլ-
տի մատին, Վոյնէմներ պլտի ծնին և պլ-
տի աղջնականն, ա'Ալուգուռներ պլտի
խշոռն ու պլտի առաջինն, Ռուռոսներ
պլտի նահին և պխար սոցչայանան . .

Բայց Յիսուս պիտի ապրի՜ր, յաւիտեան,
մշտնջենաւորապէս . . .

X 4, 11, 17, 24, 31, 38, 45, 52, 59, 66, 73, 80, 87, 94, 101, 108, 115, 122, 129, 136, 143, 150, 157, 164, 171, 178, 185, 192, 199, 206, 213, 220, 227, 234, 241, 248, 255, 262, 269, 276, 283, 290, 297, 304, 311, 318, 325, 332, 339, 346, 353, 360, 367, 374, 381, 388, 395, 402, 409, 416, 423, 430, 437, 444, 451, 458, 465, 472, 479, 486, 493, 500, 507, 514, 521, 528, 535, 542, 549, 556, 563, 570, 577, 584, 591, 598, 605, 612, 619, 626, 633, 640, 647, 654, 661, 668, 675, 682, 689, 696, 703, 710, 717, 724, 731, 738, 745, 752, 759, 766, 773, 780, 787, 794, 801, 808, 815, 822, 829, 836, 843, 850, 857, 864, 871, 878, 885, 892, 899, 906, 913, 920, 927, 934, 941, 948, 955, 962, 969, 976, 983, 990, 997, 1004, 1011, 1018, 1025, 1032, 1039, 1046, 1053, 1060, 1067, 1074, 1081, 1088, 1095, 1102, 1109, 1116, 1123, 1130, 1137, 1144, 1151, 1158, 1165, 1172, 1179, 1186, 1193, 1200, 1207, 1214, 1221, 1228, 1235, 1242, 1249, 1256, 1263, 1270, 1277, 1284, 1291, 1298, 1305, 1312, 1319, 1326, 1333, 1340, 1347, 1354, 1361, 1368, 1375, 1382, 1389, 1396, 1403, 1410, 1417, 1424, 1431, 1438, 1445, 1452, 1459, 1466, 1473, 1480, 1487, 1494, 1501, 1508, 1515, 1522, 1529, 1536, 1543, 1550, 1557, 1564, 1571, 1578, 1585, 1592, 1599, 1606, 1613, 1620, 1627, 1634, 1641, 1648, 1655, 1662, 1669, 1676, 1683, 1690, 1697, 1704, 1711, 1718, 1725, 1732, 1739, 1746, 1753, 1760, 1767, 1774, 1781, 1788, 1795, 1802, 1809, 1816, 1823, 1830, 1837, 1844, 1851, 1858, 1865, 1872, 1879, 1886, 1893, 1900, 1907, 1914, 1921, 1928, 1935, 1942, 1949, 1956, 1963, 1970, 1977, 1984, 1991, 1998, 2005, 2012, 2019, 2026, 2033, 2040, 2047, 2054, 2061, 2068, 2075, 2082, 2089, 2096, 2103, 2110, 2117, 2124, 2131, 2138, 2145, 2152, 2159, 2166, 2173, 2180, 2187, 2194, 2201, 2208, 2215, 2222, 2229, 2236, 2243, 2250, 2257, 2264, 2271, 2278, 2285, 2292, 2299, 2306, 2313, 2320, 2327, 2334, 2341, 2348, 2355, 2362, 2369, 2376, 2383, 2390, 2397, 2404, 2411, 2418, 2425, 2432, 2439, 2446, 2453, 2460, 2467, 2474, 2481, 2488, 2495, 2502, 2509, 2516, 2523, 2530, 2537, 2544, 2551, 2558, 2565, 2572, 2579, 2586, 2593, 2600, 2607, 2614, 2621, 2628, 2635, 2642, 2649, 2656, 2663, 2670, 2677, 2684, 2691, 2698, 2705, 2712, 2719, 2726, 2733, 2740, 2747, 2754, 2761, 2768, 2775, 2782, 2789, 2796, 2803, 2810, 2817, 2824, 2831, 2838, 2845, 2852, 2859, 2866, 2873, 2880, 2887, 2894, 2901, 2908, 2915, 2922, 2929, 2936, 2943, 2950, 2957, 2964, 2971, 2978, 2985, 2992, 2999, 3006, 3013, 3020, 3027, 3034, 3041, 3048, 3055, 3062, 3069, 3076, 3083, 3090, 3097, 3104, 3111, 3118, 3125, 3132, 3139, 3146, 3153, 3160, 3167, 3174, 3181, 3188, 3195, 3202, 3209, 3216, 3223, 3230, 3237, 3244, 3251, 3258, 3265, 3272, 3279, 3286, 3293, 3300, 3307, 3314, 3321, 3328, 3335, 3342, 3349, 3356, 3363, 3370, 3377, 3384, 3391, 3398, 3405, 3412, 3419, 3426, 3433, 3440, 3447, 3454, 3461, 3468, 3475, 3482, 3489, 3496, 3503, 3510, 3517, 3524, 3531, 3538, 3545, 3552, 3559, 3566, 3573, 3580, 3587, 3594, 3601, 3608, 3615, 3622, 3629, 3636, 3643, 3650, 3657, 3664, 3671, 3678, 3685, 3692, 3699, 3706, 3713, 3720, 3727, 3734, 3741, 3748, 3755, 3762, 3769, 3776, 3783, 3790, 3797, 3804, 3811, 3818, 3825, 3832, 3839, 3846, 3853, 3860, 3867, 3874, 3881, 3888, 3895, 3902, 3909, 3916, 3923, 3930, 3937, 3944, 3951, 3958, 3965, 3972, 3979, 3986, 3993, 4000, 4007, 4014, 4021, 4028, 4035, 4042, 4049, 4056, 4063, 4070, 4077, 4084, 4091, 4098, 4105, 4112, 4119, 4126, 4133, 4140, 4147, 4154, 4161, 4168, 4175, 4182, 4189, 4196, 4203, 4210, 4217, 4224, 4231, 4238, 4245, 4252, 4259, 4266, 4273, 4280, 4287, 4294, 4301, 4308, 4315, 4322, 4329, 4336, 4343, 4350, 4357, 4364, 4371, 4378, 4385, 4392, 4399, 4406, 4413, 4420, 4427, 4434, 4441, 4448, 4455, 4462, 4469, 4476, 4483, 4490, 4497, 4504, 4511, 4518, 4525, 4532, 4539, 4546, 4553, 4560, 4567, 4574, 4581, 4588, 4595, 4602, 4609, 4616, 4623, 4630, 4637, 4644, 4651, 4658, 4665, 4672, 4679, 4686, 4693, 4700, 4707, 4714, 4721, 4728, 4735, 4742, 4749, 4756, 4763, 4770, 4777, 4784, 4791, 4798, 4805, 4812, 4819, 4826, 4833, 4840, 4847, 4854, 4861, 4868, 4875, 4882, 4889, 4896, 4903, 4910, 4917, 4924, 4931, 4938, 4945, 4952

ՆՈՐԷՆ ԶՈՒԱ...

Ճառախոս է ինձի յայտարարել իմ մեր նոր սերունդը մասնաւոր հակում մը ցոյց կուտայ սկեզպարի գաղափարներու, անբարոյ գրականութեան, անպատկառ հեղինակներու, անհումատ իմաստասիրութեանց, լլիլիւ բանաստեղծներու, և դեռ ուրիշ շատ մը անպատշաճ բաներու, որոնք հաւաքապէս զգրկութիւն կը ստանան օրէ օր կարգ մը զգրուցական տոյց քով, տա՛ղ: Զարգացած ըլլալու երեւոյթը ունենալու համար մեր երիտասարդներուն մեծամասնութիւնը տարօրինակ պէտքեր կը զգայ անխոնտութեան հոլեր անհոլութե: Զարգացած և . . . անբարոյութիւն համընթաց կը քաղեն կարծես մեր նոր սերունդին աչքին: Մտայայելի հնչուած մը բոլոր այն բաներու, որոնք անպատշաճ են ու դատաւարելի, — ահա՛ ներկայ սերունդին սկզբունքը չառ անգամ:

Դիմադրաբար՝ կ'երեւի թէ՛ Պ. Միրու-
ժան Պարսամյանն ալ այդ նոր սերունդին
կը պատկանի, ինչպէս ժանկարան խօշ
թափով մը կը ճգնի ապացոյցանիկ Արեւելիի
սոցեակ իր մէկ օրուման յօլուածով, ու
րով կը դատարկուէ զին՝ էմիլ Զաւեն դա-
տապարտած և անարժան զրոտած ըլլալուն
նախոր պայն Բանթի թննի ուռնէն անթնոստ-

Պ. Սերոբեան Պարամիան — որ պատանի բանաստեղծ մըն է կարծեմ՝ թեւեւրբ բանաստեղծ կը ծնարագրէ։ Զգալի առջեւ և կ'երկրպագէ անոր կուռքին հանդէպ, հիացողական ճիշերով ու պաշտօնով բացառապէս խնայեցողով։ —

— Ինչպէս կը դպչիք դուք Զոյայի, վարդապետ, կը պօռայ երեսնա պատանիքերիմոդը, սնիկա ժամանակկս առաջն վիպասանն է. դուք ծխում եք դաղալիարներով, սնած էք ամուր դրակնութեան մասին, անիկա սքանչելի մարդ մըն է, բարոյաւիջ հեղինակ մը, որուն գիրքերը պէտք է կարդալ ոչ թէ ըստիկանաներու մէջ իբր ժամանակ, այլ իբր խոնարհութեան կան ու ընկերային հարցեր չօչալով լուրջ խնդիրներ: Ի՞նչ ք ձեր բաժնը դէք դիտեր . .

Եւ դեռ չստո մը ո'չ փափուկ ամական-
ներ իմ' չապէկս ուղղուած, զոր կը ներքմ
լինեմ' աշխա առջեւ ո'ննալով իր ան-
փորձ պատանեկութիւնը և տնկեղեղա-
գէտ ապօրուսթիւնը: Բազմ ան օրուն չեմ
ներեր ամենայն էլով Չղոյան, որ ապա-
կանամ է ամբողջ սերունդներ, որոնք մէջ
կը գտնուի' նաեւ Պ. Մերուժան Պարսաթ-
եանը, որ մէկ երկու զերք կարգալէ վերջ
Չղոյան, է'կելլէ խոտակ ծխել անոր առջեւ,
ստալով մտաբերելով. ի՞նչ վատատեղ
նաանքի տեղի առած է ան, չստ մը ե-
րիտարարութիւնները ապականելէ վերջ

Պարզապէս յիշաբութիւն է Զօրան՝ Պաւ-
ղազին քով դասել, որովհետեւ այս վեր-
ջինն ալ իրապաշտ գրականութիւն է ը-
րած: Կարգադէք Պաւղազը և կարգացէ՛ք
Զօրան, Զօրան: Պաւղազին առջեւը կը հիւ-
նայ և զայն իր վարպետը կ'անուանէ,
Արդ, Պաւղազին մէջ չպիտի զանէ՛ք է՛ջ
մը, սոյդ մը որ ձեր պարեհնութիւնը վի-
բաւորէ և ձեր բարոյականին շնամէ, մինչ-
դեռ Զօրային բոլոր գործերը բարոյականի
ու արտիկէտութեան դէմ մէջմէջ խոչոք
մեղանշուներ են: Եւ սակայն երկուքն ալ
իրապաշտ հեղինակներ. Պաւղազ ալ հիւսն-
քը կը նկարէ իր բոլոր տպեղութիւննե-
րով, Պաւղազ ալ մարդկային վէրքերու
վրայ: Զօրան է, ինչպէս ի՞նչ յաւակին նուե-
լլալ Զօրան: Ո՞վ բաւ Ժէ իրապաշտ գը-
րականութիւնը անպատճառ կը կայանայ
տղանշութիւններ արտաբերելու մէջ, Ո՞վ
բաւ Ժէ իրապաշտ զարդոյն նպատակն
է անբարոյական ու գրգռիչ ըլլալ, ո՞վ Բ-
սառ ի՞նչ իրապաշտ ըլլալու հոգորդ ան-
պատճառ հարկ է տալականիչ դառնալը:
Պաւղազ, Սթանտալ, Կիւսթավ Ֆլորէյն
հինգուրու, Ալֆրան Տոսէ, ասո՛նք ալ
իրապաշտ հեղինակներ էին կարծեմ, և
Զօրայէ առելի բան մը կ'արժէին, ինչպէս
չէ՛լ՝ իրցած ուրանալ նոյն ինքն Նանայի
գեհնանքայր հեղինակը, բայց իրապաշտ
ըլլալու համար այդ մարդիկ պէտքը կը
զգային աղտոտ ըլլալու և եւեթ իրա-
պաշտ դպրոցը հիմնադրու, Զօրան է որ
հիմնեց զայն, այլ Պաւղազ և միւսները
որոնք ուռելի մտքուր էին գտնէ: Այսօր
Պաւղազի Էօթեկի Կրանէն. Ա. Տոսէին
ձեքի ու կամ ունէ հատորը, Կոնքուանը
վէպերը, Սթանտալը և Ֆլորէյնը կրնաք
ձեր զաւակներուն ձեռքը տալ՝ երբ հոռ-
վընալու որոշ տարիքի մը հասին, իբր
փորձանքան գրականութեանը գլուխ-
գործողներ, բայց էիմի Զօրան ըստած աղ-
տոտ վրպաստինն ո՞ր գիրքը, ո՞ր հատորը,
ո՞ր վէպը կրնաք ձեր զաւակներուն ձեռ-
քը յանձնել, նոյն իսկ եթէ... հարիւր
տարու ըլլան: Ունէ լըճախա մարդ պիտի
չգտնէ՞ր Պաւ կարդալով, մինչ դուք կը
հիշանաք Զ. Պարստման, կը սքանչու-
նաք և կը բարկանաք երբ անորան իմ
տեսնեմ Նանայի հեղինակը Բանթլոնին...

Եւ կր պտուաք երեւիս .

— Վարդապետ, քանի որ Զուլան այն
աստիճանն աղտոտ հեղինակ մըն է, անհա-
ւատ ու անպարկեշտ, քանի որ Զուլա ա-
նարժան գրող մըն է, ինչո՞ւ կարդացիր
էջ զայն եւ ինչո՞ւ ձեր գրիչը այդ ցեղին
մէջ կր թաթխէք։

Որդեա՛կ, կը տեսնեմ թէ ո՛րչափ միա-
միտ էք և ո՛րչափ մասուղաչ խորհելու ար-
ուեստին մէջ :

Նախնաւորով ամէն եկեղեցական, պարտաւոր է ուրիշներուն ցոյցին բարին ու չարը, աղէկը և գէշը: Արդ, իբր եկեղեցական, առաջին պարտականութիւնն է ծայրէ ծայր կարգաւ Զոյան և դեռն անհաւաստ ու էն աղտոտ հեղինակները, որպէս զի կարենամ ձեզի պէս մոլորելու ոչխարները զգուշացնել, եւ ինկը ունին մտածելու և կանխ՝ լոյսեւ համար: Եկեղեցականքն և խոստովանաւորքն ինչպէս պիտի խոստովանցեն իրենց դէմադիրները և ինչպէս խրատ պիտի տան պէտք ունեցողներուն, եթէ նախապէս տեղեակ չըլլան խորին կիրպով իրենց բաժնեւորուն, եկեղեցականին պարտքն է կարգաւ ամէն ինչ և գիտալով ամէն բան, որպէս զի կարենայ պէտք եղած ատեն իր կրօնքին սկզբունքները պատասխանել յարձակողներուն դէմ: Եկեղեցականը պէտք է կարգաւ ոչ միայն Ս. Օրոշախոսը և Նորեկացին, Լամբրտնացին և Շնորհալին, այլ նաեւ իմը Զոյան, Վրդէբը, Ռեմանը, Լուսազեին, Օրիւնները, Շորէշնաւորը, ամէն ինչ, որունն մի՛ զարմանալ երբ յայտնուի ձեզի որ թրեւս ևս ձենէ տղէկ կարգացած եմ և ուսումնասիրած քոյոր անկօն հնդկական

Ներքը, և ասով իբր եկեղեցական, իբր քա-
րովիչ, իբր Աստուծոյ պաշտօնեայ կարող
եմ ըսաւ տեղւոյն պատասխանել :

Buffy, revenons à nos moutons!

Էմիլ Զոլայի բաղադրական կարեւորութեան տեղեակ չէ՛մ և չեմ ուզեր ըլլալ, որովհետեւ հասկացողութենէս դուրս է բուրբողին: Բայց Զոլան իբր գրական մարդ կը ճանչնա՛մ և միջինն հազիի սուշեւ պատւաւստ եմ յայտարարելու հակառակք թէ՛ Պ. Էմիլ Զոլա զուրկ է գրական արժանիքէ մը որ կարող ըլլար զինքը Բանթիճնն առաջնորդել: Թերեւս քանի մը էջեր գրած ըլլայ ամբողջ կեանքին մէջ՝ սուր դիտողութեան ու գեղեցիկ ոճի գրչովը կրող: Բայց քանի մը էջով մտքը անմահ չի կրնար ըլլալ և ո՛չ ալ Բանթիճննի մէջ հանգչիլ, երբ ժամանակեղ այլ քանի մը արքայադուր հուղարկուս է էջերուս գործերէս մէջ է հատորներով վիստակար քրիքներ, որոնց զապր իմոյն սպակոտած է ահաւ գին սերունդներ: Էմիլ Զոլայի ամբողջ հատորները աչքի տալու ունիմ սա՛ պահուս: Քննե՛նք ուրիմն քիչ մը: Ռուկոնմահաւնեւ չարքը կը պարունակէ քստահի չափ վէպեր, օնջառանքաւթիւրով, որոնք ընդհանրաւ ընտանիքի մը — մարդկութեան — հոգեբանական վէպը ըլլալ կը յաւանի: Այս չարքով Զոլա ջանացած է նմանիկ Պաղպաղի, որ *Comédie Humaine* քրած է: Բայց ո՛ր *Comédie Humaine* և ո՛ր Ռուկոնմահաւնեւ մէջ Զոլա հետեւած է իրր թէ տարեանգրանիմաստաբարկարն հոգեբանութեան մը ուրուականին, որ զուրկ է գիտական ուէ ստուգութենէ: Գիտութեան անուշին տակ սակի փաշի հետած է իր ընթիւրցողներուն աչքին: Բայց գիտութիւն և Զոլա, որչափ հուռ իրարմէ: Ինչ է Նամա, այն չարքին գլուխ-գործոցներէն մէկը, որուն բերանաբաց կը հիւանդ, չողիկիկ կը վազցնէ և որ հարիւր յիսուն աւելի սպաղնութեան հասած է: Կատարելալէս անքնական պատմութիւնն է ասիկա ցոփակեաց կնոջ մը, որ հակառակ իրապաշտ գարոցի պիտին կողմէ նկարուած ըլլալուն, իրականուած չէ՛ ամենեւին, ինչպէս հաստատած են Պրանսոյի էն մեծ քննադատները: Մայրէ ծայր և քնարեգութիւնով լեցուած գիրք մը, որ ոչ մէկ արժանիք ունի, իբր գրական գործ: *La Terre*, — աղտոտութիւն մը, զաղր գի՛րք մը, գարշկիկ պատմութիւն մը, ստորին գրականութիւն մը, ցե՛խ, ախ՛ղմ, ի՛նչ որ կ'ուգէք, բայց ո՛չ երբեք գրական գործ մը: *Assommoir* ճապող վէպ մը, նիարագրութիւնով լեցուց (հոս ներքեցէ որ գիտել տամ թէ «*Պուբո*») Լա Թիւրին հերսը չէ, ինչպէս կը կարծէք, այլ Աստուառի՛ն: Տե՛ղ. Բասկալը սխալ իմաստասիրութեան մը և անգիշցիկիկ գիտութեան մը վրայ հիմնուած գործ մը, ուր Զոլա ջանացած է ի զուր գիտական եղբակացութիւն մը տալ իր չարքին, ապացուցանելու համար գիտուն միտք մը ըլլալ: Մէկ բառով Ռուկոնմահաւնեւ չարքը ճապող է, ձանձրանալի, աղտոտ, անբարոյական և անարամբանախան:

Նեւք Բալաֆները տաղտոյն տակ գըրուած ձուռը, Բալիլը և Լուքք տիեզեցիկութիւններ են ամբողջ, համբաւ և զբաղ չանջուռ մոյի մարդու մը գործ: Նկատի առէ՛ք որ Զոլա, համեստ դիքքէ մը առաջ եկած, ամէն բանի յոռնաւուելած է՝ համբաւ և զբաղ չանջուռ համբաւ: Զուր Աւետարաններ է՛ն բարոյական գործերը պիտի ըլլան Զոլայի, վերջին տարիներու մէջ գրած: Բայց, աւա՛ղ, անոնք ալ ճապողութեան հրաշակներունք են, նոյն իսկ իր հրացողներուն յայտարարութեամբ: Գալով միւս վիպիկներուն՝ ոչ ինչ են անոնք, իսկ ընդառաջական հատորները գրուած են իսկ այսպարի համար, մայս անուշ և զբաղ տնեջով:

Եզրակացուի՛ր՝ լն, — ի՞նչ մնաց հիմա
Զոյայի գործէն: — Խոշոր զէրօ մը:

Ծակաթուղ պիտի չափերի այն մարդուն
որ պիտի յաջողեր այսօր հաճողով կար-
դալ Զորայի նոյն խիլ Էն հրաշալի հրա-
շակներս, եթէ երբեք ունիւր Օրուան էն
ճանձրանալի հեղինակն է այսօր Զորա,
սակաթուղը տակաւին Բանթէնո չփոխադ-
րուածն է

Ուրիշներու վկայութիւններուն պէտք
չունիմ համոզումս փոխելու համար. Զո-
ւայի վերքերը առջիւս են և ինքնիրենս
կարող եմ արժէքնին դատել :

Զօր՝ բարոյապէս: Ինչ կ'ընէք, Պ.
Պարսա՛նան, եթէ իրօք կը հաւատաք ձեր
ըսածին, ցաւե՛ղ պիտի ըսիմ որ չստ սը-
խալ կ'ըմբռնէք բարոյականը, բարո-
յականը քիչ մը աւելի մաքուր բան մըն է,
պարո՛ն:

Այնչափ մի՛ աղտոտվե բայրյականին
պատվել, Զուլայի անուանին քով դնելով
դայն: Եւ դուք ալ մի՛ գնահատե՛ք այդ
բայրյականը, եթէ չէ՛ք ուզեր որ անըն-
պատա գալափար մը ունենամ նոյն իսկ ձեր
բայրյականին մասին: Մի անգամ ընդ միշտ
խելեքերիդ դէ՛ք որ Զուլան այն վիտաակար
նեղականներէն է, որոնք սերունդներ կը
թունաւորեն: Եւ առանց գոհանալու թու-
նաւորելով լոկ ֆրանսական սերունդները,
լեւոնի ու ձորերի անցած է, և եկած է ա-
պականել նոյն իսկ մեր սերունդը, որուն
մի՛ պատանիք գուցէ դժբաղդայար: Եւ
մի՛ կարծե՛ք, մ՛զ սիրելի պարոն, թէ ամ-
բողջ Ֆրանսա այսօր կը խոնարհի Զուլայի
անուանին առջեւ և ամէն մարդ համարի ա՛ն
անոր Բանթէնէն փոխադրուելուն, և միայն
ե՛ս կը մնամ բողբոջող այն մասին, որչա՛փ
սկսել, Ֆրանսայի Նրեպփոնանական Ժու-
լովը մեծամասնութեամբ միայն՝ բուէրա-
կից Զուլայի անձնախնդուն ունաքը ի Բան-
թէնո: Մեծամասնութեամբ, այո՛ւ. բայց
դժբաղդաբար «ձայն բազմաց, ձայն Աս-
տուծայի» գրական բացատրութիւնը՝ Տըլ-
մարտութիւն մը չէ՛ ամէն տանել Ամբոյնի է,
խոստարն որ իր գլուխը քանի մը նոցի ու-
նենայով կը փորձէ Զուլան տանիլ Բանթէնն
առանց խորելու: որ թերեւս պիտի գզջայ
վարը. բայց մասնորական դասը, ազ-
նուապետական դասը կ'առաջադն. — կ'ամ
Զուլան մի՛ դնէի Բանթեհն եւ կ'ամ այնեղի
իր նստարանը ոսկորներու հանգէ՛լ որ ալ

Կը հեղեղէ զիս, երբ Ֆրանսա. արդէ
զբախանութեան մէջ չեմ գտնու
դէմք մը իրօք Բանթէնի արժանի: Փո-
խանակ զիս հեղեղեաւ աւելի շիւրթն պիտի
լուար այդ դէմքերը ցուցնել խնձի ալ, որ-
պէս զի ես ալ սովորիմ:

Անհուն վրէպ մը կը պատճառէ ինծի տեսնել ձեզի պէս երկասարգները, եռանդաւ ու գրասէլ, որոնք անկրօն ու անպատշաճ բաներու մէջ ի՛նչման, ժամանաւին ոգիին հետեւած ըլլալու սխալ իմաստակութեամբ, Մէր երկտասարգները անբարոյական գրականութիւնը կը զանժաւցնեն, և զո՛ք ալ անոնցմէ էք Պ. Պարոտեան, Բայց կը վստահեցնեմ ձեզի ձեր ուզած կերպովը ի՛նչ քսոն տարի վերջը, երբ լը՛ծօն խորհիւլ վիճակին պիտի հասնիք և երբ մէկդի հետեւք մարդիկը և իրերը դատելու ձեր ներկայ թեթեւամտութիւնը, այն ատեն այսպէս չպիտի խորհիք ամոնեւել և ձեր գաղկին ձեռքէ երբէ՛ք չպիտի յոռձնէք Զոլայի մէկ հատորը, ու լովհետեւ անբարոյական և անբարոյացունցի պիտի դատէք զայն։ Այսօր esprit de contradiction է ձեզի այսպէս խօսեցնողը, երեղեցականներու և կղերականներու հակառակ խօսելու տենչը, առանց մտածելու որ թիւրուս եկեղեցականներն են ու կղերականները որ իրաւունք ունին, հրօշական, մտաւորական կամ բարոյական հաստատուած ամէն ինչ ջնջել ձեզի պէս երկտասարգներուն տենչն է ։ Կը փափաքէի կրօնքը և հին բարոյականը ջնջել, քայց ձեր դիտած նորը արժէք մը չունի և սխալ է։ Այս ըսածս այսօր չպիտի կրնաք հասկնալ երբեք, պարզապէս ինչ խեղճերիցը մի յօգնեցնէք, այլ քսոն տարի վերջը, երբ քոյգօնի խորհիւլ վիճակին համիքը

X 4,5,6,7,8

—Թե մէթ թիւ թէ զքերէւէրն տէն գ
մէթ ի թիպարույտ թէ զքերէ պէտէի ա
մայր պ, վերկիսի 200 զլշ. օլանլար
պիրէր, 200 տէն 400է գատար օլանլար
իքիշէր վէ 400 տէն 800է գատար օլանլ

